

Onderzoek naar de impact van wijzigingen in de tariefstructuur van de waterfactuur op de kostentoerekening van de publieke inzameling en zuivering van water: een geïntegreerde analyse

VITO NV

Boeretang 200 - 2400 MOL - BELGIE
Tel. + 32 14 33 55 11 - Fax + 32 14 33 55 99
vito@vito.be - www.vito.be

BTW BE-0244.195.916 RPR (Turnhout)
Bank 375-1117354-90 ING
BE34 3751 1173 5490 - BBRUBEBB

INHOUD

Inhoud	I
Lijst van tabellen	II
Lijst van figuren	III
HOOFDSTUK 1. Inleiding	5
1.1. Doel	5
1.2. Methode	5
1.3. Verschillen in scope tussen drinkwater en sanering	6
1.4. Bronnen	6
HOOFDSTUK 2. Kostenterugwinning doelgroepen	7
2.1. Evolutie aandelen doelgroepen in opbrengsten	7
2.2. Evolutie kostenterugwinning	7
HOOFDSTUK 3. Kostenterugwinning Subdoelgroepen	10
3.1. Subdoelgroepen binnen de industrie	10
3.2. Huishoudens naar grootte	12
3.2.1. Huishoudens met gedomicilieerden	12
3.2.2. Huishoudens zonder gedomicilieerden	16
HOOFDSTUK 4. effecten scenario's aangepaste tariefstructuur	17
4.1. Onderzochte scenario's	17
4.2. Impact op aandeel vastrecht en variabele tarieven	18
4.2.1. Drinkwater	18
4.2.2. Sanering	19
4.3. Impact op kostenterugwinning	20
4.4. Besluit	21
Literatuurlijst	22
Bijlage A: Begrippenlijst	23

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Evolutie opbrengsten van 2014 tot 2017 voor sanering en drinkwater voor doelgroepen	7
Tabel 2: Evolutie kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor doelgroepen	9
Tabel 3: Evolutie opbrengsten voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen industrie	10
Tabel 4: Evolutie kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen industrie	12
Tabel 5: Evolutie opbrengsten voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen huishoudens	12
Tabel 6: Evolutie opbrengsten voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen huishoudens	13
Tabel 7: Parameters in Referentie en 3 alternatieve scenario's	17
Tabel 8: Berekende vaste en variabele tarieven voor de drinkwatercomponent in de verschillende scenario's, situatie 2017	18
Tabel 9: Berekende vaste en variabele tarieven voor de saneringsbijdragen in de verschillende scenario's, situatie 2017	19

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor doelgroepen.	8
Figuur 2: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen industrie.	11
Figuur 3: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen huishoudens.	14
Figuur 4: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor sub doelgroepen huishoudens (vervolg).	15
Figuur 5: Effecten scenario's op kostenterugwinning drinkwater voor huishoudens met lage verbruiken in verhouding tot hun omvang.	20
Figuur 6: Effecten scenario's op kostenterugwinning bovengemeentelijke sanering voor huishoudens met lage verbruiken in verhouding tot hun omvang.	21

HOOFDSTUK 1. INLEIDING

1.1. DOEL

Voorliggend rapport vormt een geïntegreerde analyse van de kostentoerekening voor de sanering (afvoer en zuivering) van afvalwater en voor de productie en levering van drinkwater. Het integreert de resultaten uit voorgaande studies, waarbij de bijdragen van (sub)doelgroepen aan de kosten van respectievelijk sanering en drinkwater zijn vergeleken met hun bijdrage aan de financiering ervan (opbrengsten). Deze studies onderzochten verder de effecten van verhoging bijdrage en heffing voor sanering in 2015, en de hervorming van de tariefstructuur voor sanering en drinkwater in 2016. Tot slot zijn de mogelijkheden verkend om via een beperkte aanpassing van de tariefstructuur de kostenterugwinning te verbeteren.

1.2. METHODE

Voor sanering en drinkwater is eenzelfde methode gehanteerd. Deze bouwt voort op eerder onderzoek (De Nocker en Broekx, 2017; VMM, 2012) en werd finaal ontwikkeld voor de analyse van de kostentoerekening voor productie en levering van drinkwater in 2017 (De Nocker en Broekx, 2017). Zij is – voortbouwend op eerder onderzoek voor sanering - toegepast op en aangepast aan de eigenheid van sanering in 2018 (De Nocker en Broekx, 2018). De methode voor beide componenten (sanering en drinkwater) is op hoofdlijnen dus dezelfde. Aan de kant van de inschatting van het aandeel van de doelgroepen aan de opbrengsten of inkomsten zijn de verschillen beperkt. Aan de kant van de inschatting van de aandelen in de kosten zijn de verschillen groter, en weerspiegelen ze de verschillen in de aard van de activiteiten, de organisatie ervan en de beschikbaarheid van data.

De **bijdrage in de kosten** zijn geschat op basis van de aandelen van doelgroepen in de kostendrijvers en waarvoor indicatoren beschikbaar zijn. Voor drinkwater gaat het om aansluiting en debiet; voor sanering gaat het om aansluiting, vuilvracht en debieten van afvalwater en (ruwe schattingen voor) debieten van hemelwater. Het relatieve gewicht van de kostendrijvers is geschat op basis van experten oordeel, en voor een beperkt deel (bovengemeentelijke sanering) op basis van een rekenmodel van Aquafin. De gewichten verschillen per kostenpost, met onderscheid naar type kost, bijv. energiekost, en naar stap in de sanering (transport, zuivering,...). De methode gebruikt verder data over de kostenstructuur voor drinkwater en sanering, om het relatieve belang van deze kostenposten te schatten. Voor drinkwater is dit op basis van de tariefplannen per drinkwatermaatschappij. Voor bovengemeentelijke sanering is dit op basis van data van Aquafin en VMM en voor gemeentelijke sanering op basis van de resultaten van de jaarlijkse bevraging van VMM bij gemeentes en rioolbeheerders. Op die wijze schatten we per kostenpost het aandeel van de doelgroepen, en kunnen we aangeven welke drijvende factor (bijv. verbruik, vuilvracht) dit aandeel verklaart.

De **bijdrage aan de opbrengsten** is bepaald op basis van gegroepeerde en geanonimiseerde data m.b.t. de waterfactuur en heffingen. Voor drinkwater dragen alle doelgroepen bij aan de financiering van de kosten via de drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur. De omzet van de drinkwatercomponent is goed voor 70% van de inkomsten voor de drinkwateractiviteit van

de watermaatschappijen. Voor sanering dragen de doelgroepen bij via de saneringsbijdragen, vergoedingen en/of heffing m.b.t. de waterverontreiniging. Huishoudens en bedrijven-kleinverbruikers betalen een saneringsbijdrage voor lozing van afvalwater afkomstig van gebruikt leidingwater en/of een saneringsvergoeding voor lozing van afvalwater uit eigen waterwinning. Bedrijven grootverbruikers die lozen op riool betalen een heffing m.b.t. de waterverontreiniging op basis van de geloosde vuilvracht.

1.3. VERSCHILLEN IN SCOPE TUSSEN DRINKWATER EN SANERING

Voor huishoudens zijn de doelgroepen voor drinkwater en sanering dezelfde. Voor industrie (en vooral grootindustrie) en voor landbouw, zijn er belangrijke verschillen tussen drinkwater, bovengemeentelijke en gemeentelijke sanering. Voor drinkwater houden we enkel rekening met drinkwater geleverd aan abonnees via het openbaar distributienetwerk, en daarom niet met de levering aan afnemers, die rechtstreeks op de toevoerleidingen zijn aangesloten. De analyse voor sanering houdt enerzijds rekening met kosten en opbrengsten voor alle geloosde debieten, ongeacht de waterbron of oorsprong. Anderzijds is de scope voor sanering ingeperkt. Bedrijven grootverbruikers die lozen op riool betalen een heffing m.b.t. de waterverontreiniging op basis van de geloosde vuilvracht en vallen dus binnen de scope. De heffing m.b.t. de waterverontreiniging die de bedrijven grootverbruikers betalen voor lozing op oppervlaktewater, en de heffing van de landbouwbedrijven vallen buiten de scope van deze studie. Deze bedrijven en landbouwbedrijven kunnen wel voor gemeentelijke sanering een gemeentelijke bijdrage of vergoeding betalen, en dit nemen we dus mee met de opbrengsten voor gemeentelijke sanering. Kosten en opbrengsten m.b.t. bedrijven die afnemers zijn en lozen op oppervlaktewater vallen dus buiten de scope van beide analyses.

We toetsen kostenterugwinning op basis van het kostenterugwinningspercentage, dat aangeeft in welke mate de bijdrage van een (sub)doelgroep aan de opbrengsten voor sanering of drinkwater in verhouding is tot de geschatte bijdrage in de kosten. De indicator (%) is berekend als het aandeel in de opbrengsten gedeeld door het aandeel in de kosten. Een cijfer lager dan 100 % betekent dat aandeel in opbrengsten lager is dan aandeel in de kosten.

Voor sanering kijken we hierbij naar het aandeel van de doelgroepen in de directe financiering van sanering, via saneringsbijdragen, vergoedingen en heffingen. Daarnaast wordt een beperkt deel gefinancierd vanuit de algemene middelen van de overheid (Vlaamse overheid en gemeenten), en doelgroepen dragen bij aan de financiering van die middelen via belastingen. Deze indirecte financiering is niet relevant voor drinkwater, en is heel beperkt voor gemeentelijke sanering. Ze is relatief groter voor bovengemeentelijke sanering. De verschillen in kostenterugwinning tussen directe en indirecte financiering zijn nader bekeken in de studie over kostenterugwinning sanering. De geïntegreerde analyse bekijkt enkel kostenterugwinning via directe financiering.

1.4. BRONNEN

De resultaten uit deze geïntegreerde analyse zijn gebaseerd op deze uit de studie naar kostenterugwinning voor sanering, die in dat rapport meer zijn gedetailleerd en onderbouwd (De Nocker en Broekx, 2018). Voor drinkwater komen de cijfers uit de geactualiseerde berekeningen, eveneens gerapporteerd in De Nocker en Broekx, 2018. Voor een meer gedetailleerde analyse en onderbouwing verwijzen we naar de studie kostenterugwinning voor drinkwater (De Nocker en Broekx, 2017).

HOOFDSTUK 2. KOSTENTERUGWINNING DOELGROEPEN

2.1. EVOLUTIE AANDELEN DOELGROEPEN IN OPBRENGSTEN

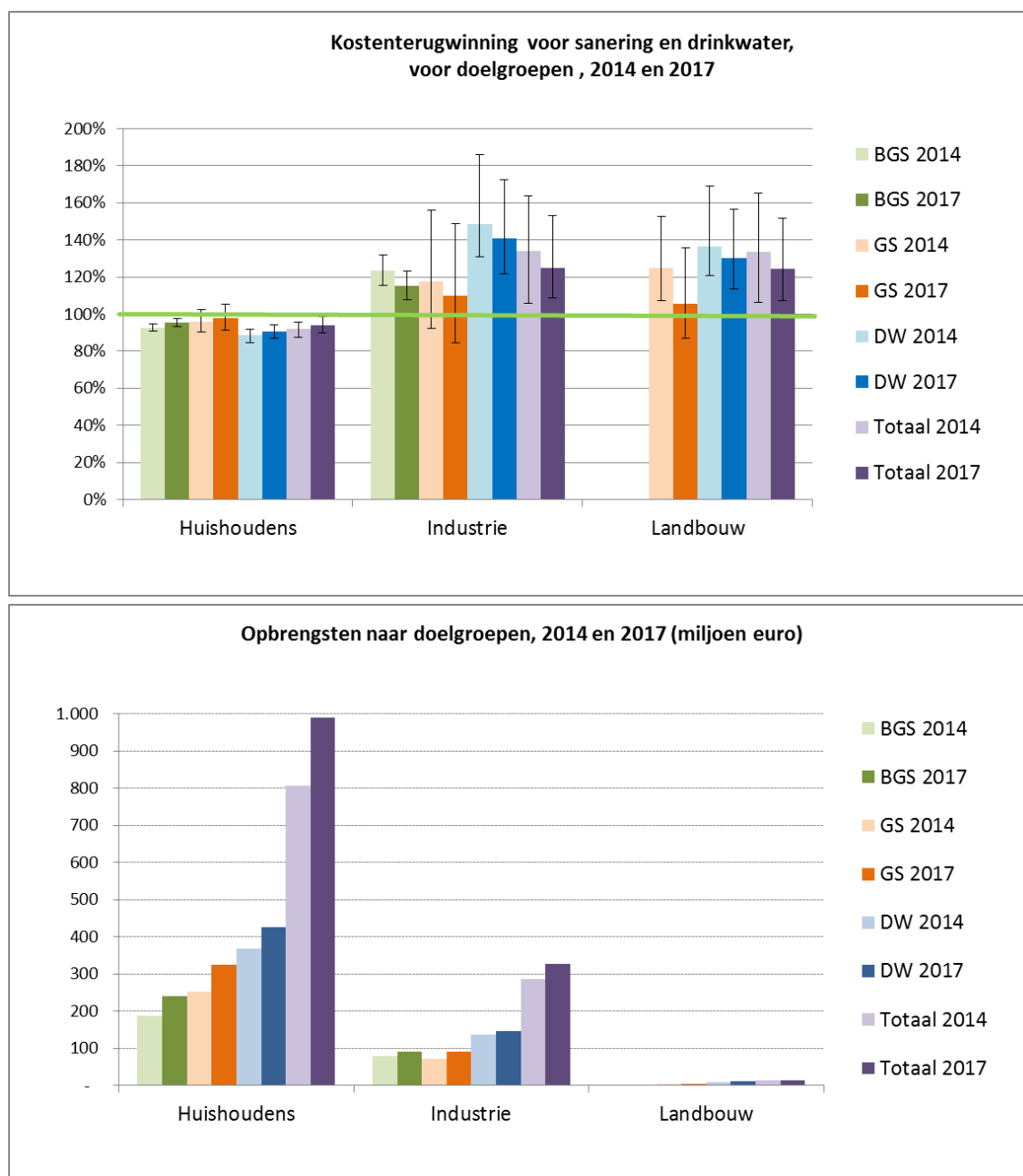
Onderstaande figuren en tabellen geven een overzicht van de evolutie tussen 2014 en 2017 van de kostenterugwinning voor sanering en drinkwater per doelgroep. Voor alle doelgroepen en voor zowel sanering als drinkwater, zijn de opbrengsten tussen 2014 en 2017 gestegen. In het geheel zijn de opbrengsten voor drinkwater en sanering (bovengemeentelijk en gemeentelijk samen) van eenzelfde orde van grootte. De stijging voor sanering (+26%) is dubbel zo groot als deze voor drinkwater (+13%)(zie tabel). De totale stijging (drinkwater + sanering) is groter voor huishoudens (+23%) dan voor industrie (+14%) of landbouw(+10%).

Tabel 1: Evolutie opbrengsten van 2014 tot 2017 voor sanering en drinkwater voor doelgroepen

Opbrengsten 2017 Evolutie (2014 = 100 %)	Huishoudens	Industrie	Landbouw	Totaal
Bovengemeentelijke sanering	128%	116%	-	124%
Gemeentelijke sanering	129%	125%	115%	128%
Sanering totaal	129%	121%	115%	126%
Drinkwater	116%	106%	108%	113%
Totaal	123%	114%	110%	120%

2.2. EVOLUTIE KOSTENTERUGWINNING

Onderstaande figuur en tabellen tonen dat, rekening houdend met de onzekerheden, de kostenterugwinning voor doelgroepen in 2017 dezelfde is als in 2014, en er zijn geen sterke aanwijzingen in de data voor kruissubsidies tussen sectoren. Er is een beperkte verbetering van de kostentoerekening voor alle doelgroepen en componenten, in de zin dat ze meer naar 100 % gaan. Voor huishoudens is het gewogen gemiddelde van de kostentoerekening voor alle componenten in 2014 92%, en deze stijgt met 2% in 2017. Voor industrie en landbouw is de kostenterugwinning boven de 100%, en daalt het gewogen gemiddelde respectievelijk van 134% naar 125% en van 134% naar 124%.

BGS = Bovengemeentelijke Sanering, GS = Gemeentelijke sanering, DW = Drinkwater

Totaal kostenterugwinning = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per component, gewogen naar opbrengsten.

Figuur 1: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor doelgroepen.

De verschillen tussen de doelgroepen zijn iets groter voor de drinkwatercomponent dan voor de saneringscomponenten. De onzekerheden op de inschatting van de bijdrage aan de kosten is kleiner voor huishoudens dan voor industrie en landbouw, omdat het aandeel van huishoudens in abonnees en jaarverbruik veel dichterbij elkaar ligt. De gekwantificeerde onzekerheid is groter voor gemeentelijke sanering dan voor de andere componenten. Voor landbouw is de totale onzekerheid op de kostenterugwinning voor gemeentelijke sanering groter dan voor de andere doelgroepen en componenten, en groter dan de gekwantificeerde bandbreedtes aangeven.

Tabel 2: Evolutie kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor doelgroepen

Kostenterugwinning (%)		Huishoudens	Industrie	Landbouw
Bovengemeentelijke sanering	2014	93%	123%	N.v.t.
	2017	95%	115%	N.v.t.
Gemeentelijke sanering	2014	96%	117%	125%
	2017	98%	110%	106%
Sanering totaal	2014	95%	120%	125%
	2017	97%	112%	106%
Drinkwater	2014	89%	148%	136%
	2017	91%	141%	130%
Totaal	2014	92%	134%	134%
	2017	94%	125%	124%

Sanering totaal = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per saneringscomponent, gewogen naar opbrengsten.

Totaal = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per component, gewogen naar opbrengsten.

HOOFDSTUK 3. KOSTENTERUGWINNING SUBDOELGROEPEN

3.1. SUBDOELGROEPEN BINNEN DE INDUSTRIE

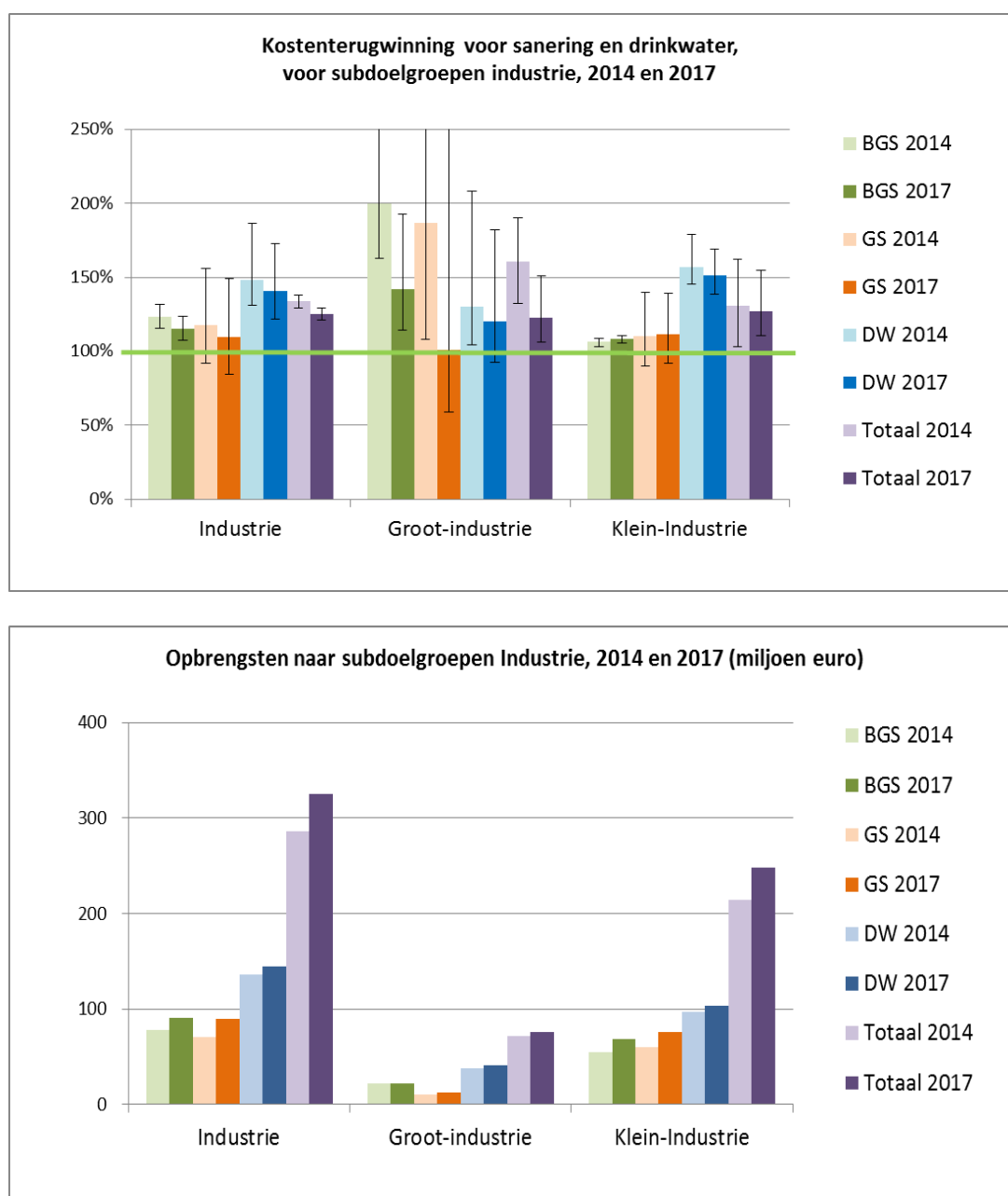
Binnen de doelgroep industrie onderscheiden we groot-industrie (+20.000 m³ jaarverbruik leidingwater) en klein-industrie. Voor sanering omvat de grootindustrie grootverbruikers die – voor zover ze lozen op riolering – bijdragen aan de opbrengsten deels via de restheffingen op waterverontreiniging, deels via de saneringsbijdragen. Omdat lozers op oppervlaktewater niet bijdragen aan de opbrengsten voor openbare sanering, zijn de totale opbrengsten voor sanering relatief laag in vergelijking tot hun opbrengsten voor drinkwater. Voor drinkwater hebben deze abonnees specifieke tarieven (capaciteitsvergoedingen, lagere variabele tarieven) en omvatten ze niet de afnemers die rechtstreeks afnemen via toevoerleidingen. Kleinindustrie omvat de kleinere grootverbruikers, en ook niet-huishoudelijke kleinverbruikers.

Voor beide subdoelgroepen zijn de totale opbrengsten gestegen tussen 2014 en 2017. De stijging was lager voor groot-industrie, en voor bovengemeentelijke zelfs een heel lichte daling.

Tabel 3: Evolutie opbrengsten voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen industrie

Opbrengsten 2017 Evolutie (2014 = 100 %)	Industrie	Groot-industrie	Klein-Industrie
Bovengemeentelijke sanering	116%	98%	124%
Gemeentelijke sanering	125%	125%	125%
Sanering totaal	121%	106%	125%
Drinkwater	106%	108%	106%
Totaal	114%	107%	116%

De kostenterugwinning voor sanering was voor de klein-industrie rond de 110%, en is iets verder gestegen. Voor groot-industrie is ze bij centrale aannames sterk gedaald, voor zowel bovengemeentelijke als gemeentelijke sanering. Dit komt omdat de geloosde debieten in 2017 sterk zijn gestegen. Deze stijging leidde niet tot een stijging van de vuilvracht, en dus niet tot een stijging van de opbrengsten. Dit leidt wel tot een sterke stijging van de schatting van het aandeel van de kosten, dat naast vuilvracht ook rekening houdt met debieten. Hierdoor is de kostenterugwinning – bij centrale aannames – gedaald tot 90% voor gemeentelijke sanering, zij het met een heel grote onzekerheidsmarge (54% - 200%). De onzekerheden zijn in het algemeen groter voor groot-industrie, omdat hun kenmerken (bijv. verbruik of lozing per abonnee) sterk afwijken van het gemiddelde. De kostenterugwinning blijft voor het geheel van sanering wel boven de 100% bij centrale aannames. De kostenterugwinning voor drinkwater is iets gedaald, maar blijft ruim boven de 100% voor beide subdoelgroepen.

BGS = Bovengemeentelijke Sanering, GS = Gemeentelijke sanering, DW = Drinkwater

Totaal kostenterugwinning = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per component, gewogen naar opbrengsten.

Figuur 2: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen industrie.

Tabel 4: Evolutie kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen industrie

Kostenterugwinning (%)		Industrie	Groot-industrie	Klein-Industrie
Bovengemeentelijke sanering	2014	123%	200%	106%
	2017	115%	142%	109%
Gemeentelijke sanering	2014	118%	187%	110%
	2017	110%	101%	112%
Sanering totaal	2014	121%	196%	109%
	2017	113%	126%	110%
Drinkwater	2014	148%	130%	157%
	2017	141%	120%	151%
Totaal	2014	137%	145%	134%
	2017	127%	118%	129%

Sanering totaal = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per saneringscomponent, gewogen naar opbrengsten.

Totaal = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per component, gewogen naar opbrengsten.

3.2. HUISHOUDENS NAAR GROOTTE

3.2.1. HUISHOUDENS MET GEDOMICILIEERDEN

Voor huishoudens met gedomicilieerden zijn de opbrengsten gestegen voor alle subdoelgroepen en alle componenten, maar niet in dezelfde mate. De totale stijging is het grootst voor sanering (+30%), en deze is hoger voor kleinere dan grotere huishoudens (zie tabel). De totale stijging is beperkter voor drinkwater (+20%), en deze is lager voor de kleinere huishoudens dan voor de grotere. Als we naar alle componenten samen kijken is de stijging voor kleinere huishoudens hoger dan voor de grotere huishoudens.

Tabel 5: Evolutie opbrengsten voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen huishoudens

Opbrengsten 2017 Evolutie (2014=100%)	Aantal gedomicilieerden per huishouden					
	1	2	3	4	5	Som
Bovengemeentelijke	167%	133%	121%	116%	114%	129%
Gemeentelijke	171%	135%	122%	117%	115%	131%
Sanering totaal	170%	134%	121%	116%	115%	130%
Drinkwater	114%	117%	120%	128%	130%	120%
Totaal	139%	126%	121%	121%	121%	126%

In 2014 was er een heel grote variatie in de kostenterugwinning tussen de subdoelgroepen en tussen sanering en drinkwater. Vooral voor sanering was er een heel grote variatie, en was de kostenterugwinning veel lager voor kleinere huishoudens dan voor de grotere. Voor sanering was de kostenterugwinning heel laag bij de éénpersoonshuishoudens, en deze is in 2017 door de invoering van een vastrecht sterk gestegen en verbeterd. Voor grotere huishoudens was de kostenterugwinning meer dan 100%, en deze is voor sanering iets gedaald.

Voor drinkwater was er in 2014 een heel beperkte variatie in de kostenterugwinning tussen huishoudens naar omvang. Zij was iets lager voor de éénpersoonshuishoudens, maar door de daling van het aandeel van het vastrecht is in 2017 de kostenterugwinning iets gedaald voor de éénpersoonshuishoudens (tot 75%). Voor de grotere huishoudens was de kostenterugwinning iets hoger in 2014 en zij is iets verder gestegen, tot maximaal 96%. Hierdoor is de variatie tussen huishoudens naar omvang voor drinkwater iets toegenomen.

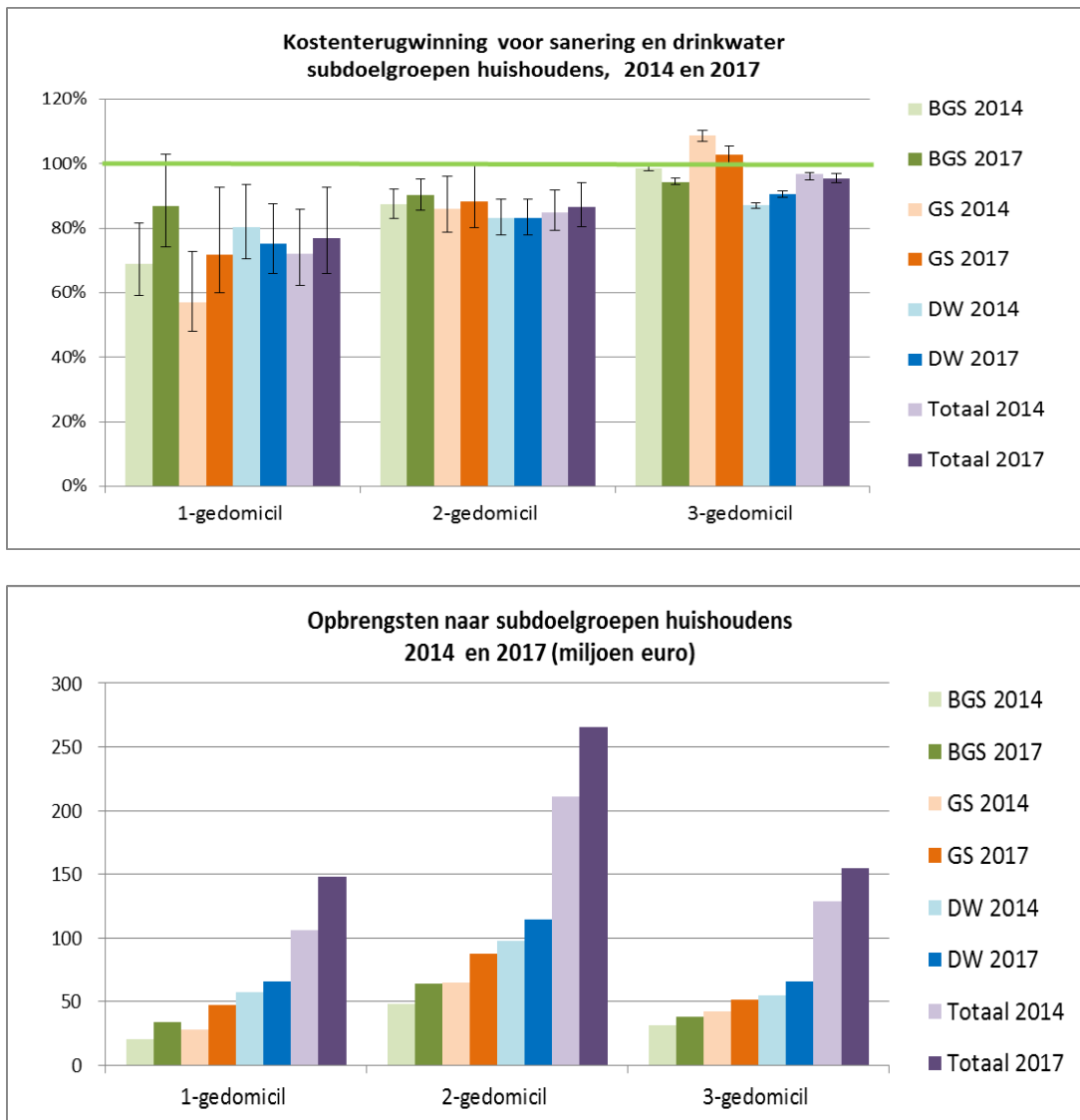
Als we naar de totale kostenterugwinning kijken over alle componenten heen, stijgt zij voor 2017 in functie van de omvang van het huishouden van 77% tot 102% en is de totale variatie tussen huishoudens naar omvang gedaald. De sterkere stijging van de opbrengsten bij de éénpersoonshuishoudens vertaalt zich dus in een hogere kostenterugwinning (+ 5 %), maar deze blijft met 77% voor 2017 lager dan voor andere types huishoudens (gemiddeld 94%).

Tabel 6: Evolutie opbrengsten voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen huishoudens

Kostenterugwinning (%)		Aantal gedomicilieerden per huishouden					
		1	2	3	4	5	variatie
Bovengemeentelijke	2014	69%	88%	99%	103%	106%	37%
	2017	87%	90%	94%	93%	93%	7%
Gemeentelijke	2014	57%	86%	109%	123%	135%	78%
	2017	72%	88%	103%	110%	117%	45%
Sanering totaal	2014	62%	87%	104%	115%	122%	60%
	2017	78%	89%	99%	103%	107%	29%
Drinkwater	2014	80%	83%	87%	85%	87%	7%
	2017	75%	83%	91%	93%	96%	21%
Totaal	2014	72%	85%	97%	103%	109%	37%
	2017	77%	87%	96%	99%	102%	25%

Variatie = max voor alle subgroepen – min voor alle subgroepen

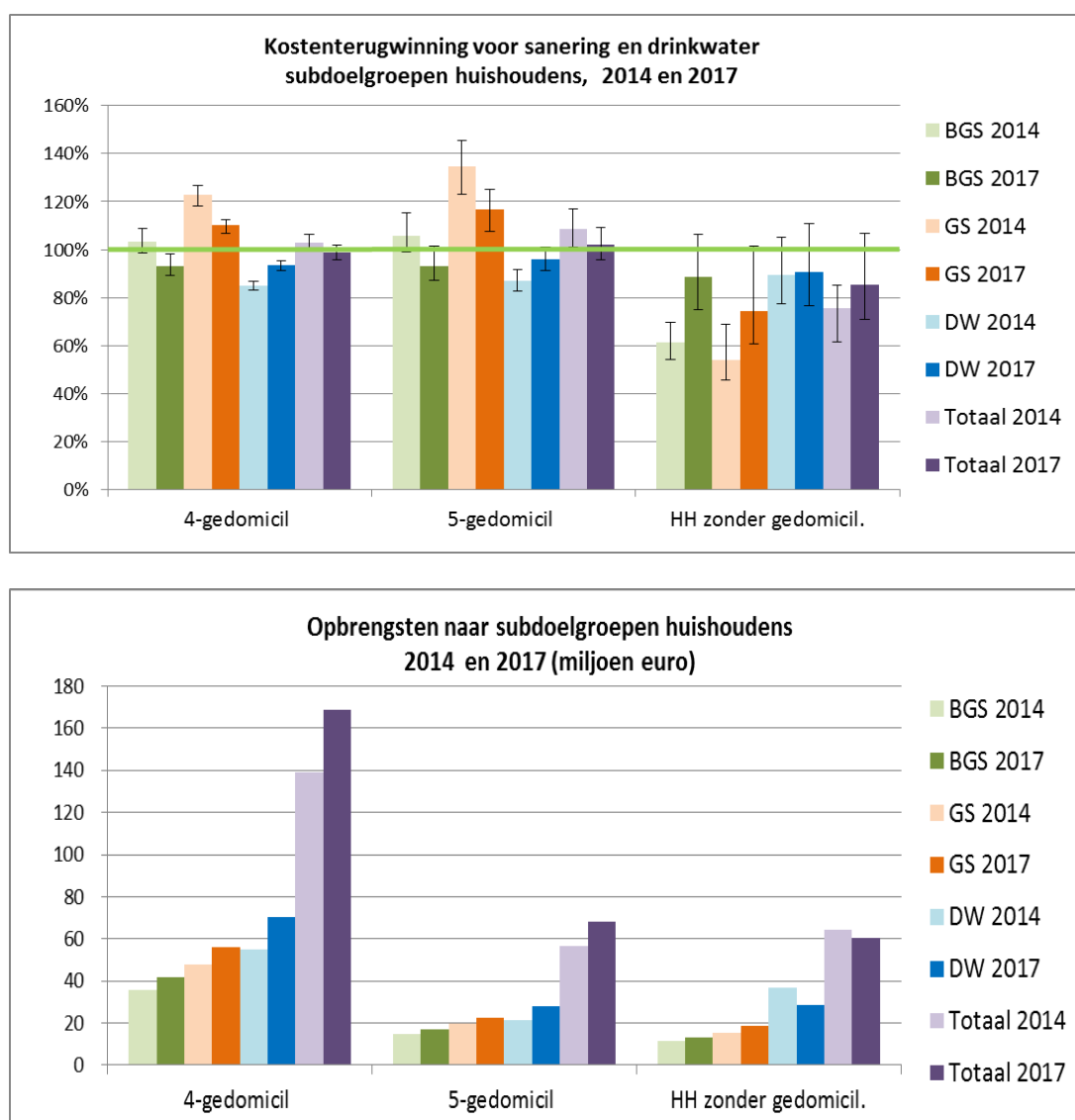
Totaal kostenterugwinning = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per component, gewogen naar opbrengsten.

BGS = Bovengemeentelijke Sanering, GS = Gemeentelijke sanering, DW = Drinkwater

Totaal kostenterugwinning = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per component, gewogen naar opbrengsten.

Figuur 3: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor subdoelgroepen huishoudens.

BGS = Bovengemeentelijke Sanering, GS = Gemeentelijke sanering, DW = Drinkwater

Totaal kostenterugwinning = gewogen gemiddelde van kostenterugwinningspercentages per component, gewogen naar opbrengsten.

Figuur 4: Opbrengsten en kostenterugwinning voor sanering en drinkwater voor sub doelgroepen huishoudens (vervolg).

3.2.2. HUISHOUDENS ZONDER GEDOMICILIEERDEN

Voor huishoudens zonder gedomicilieerden is de vergelijking iets moeilijker omdat hun gemiddeld verbruik – dat relatief hoog was in 2014 – lager is in 2017. Hierdoor zijn voor drinkwater de opbrengsten gedaald (-23%). De kostenterugwinning voor drinkwater is wel iets gestegen (+2%), en is hoger dan bijvoorbeeld voor éénpersoonshuishoudens, ook al is hun gemiddeld verbruik lager. Deze stijging komt o.a. omdat zij niet genieten van de korting per gedomicilieerde op het vastrecht en een relatief groter deel aan comforttarief wordt gefactureerd. Dit komt op zijn beurt omdat de spreiding in verbruik per abonnee groter is dan voor huishoudens met gedomicilieerden, zodat niettegenstaande het gemiddeld verbruik laag is, er toch een grote groep is met relatief hoge verbruiken.

Voor sanering zijn de opbrengsten wel iets gestegen, maar omwille van de daling van het verbruik minder dan bijv. voor de éénpersoonshuishoudens.

De totale opbrengsten zijn voor deze subgroep iets gedaald (- 5 %), maar minder sterk dan hun aandeel in de kosten. Hierdoor is de totale kostenterugwinning (over alle componenten) gestegen van 75% naar 85%. Dit blijft in 2017 evenwel ook beneden het gemiddelde voor huishoudens (94%).

HOOFDSTUK 4. EFFECTEN SCENARIO'S AANGEPASTE TARIEFSTRUCTUUR

4.1. ONDERZOCHE SCENARIO'S

De analyse van de kostenterugwinning voor sanering en drinkwater (De Nocker en Broekx, 2018) toont dat de kostenterugwinning correct is voor huishoudens met gemiddelde verbruiken, maar minder voor huishoudens met sterk afwijkende verbruiken. Zij is laag voor huishoudens met lage verbruiken, en vooral bij grote huishoudens met lage verbruiken. Daarnaast is het aantal huishoudens dat een financiële prikkel krijgt voor waterbesparing door comfortverbruik vrij beperkt (20%). Daarom is onderzocht in welke mate een beperkte aanpassing van de tariefstructuur de kostenterugwinning kan verbeteren voor de huishoudens. Hiertoe zijn drie scenario's gedefinieerd die zowel voor drinkwater als sanering zijn doorgerekend. Deze scenario's zijn budgetneutraal en genereren dezelfde inkomsten voor huishoudens als in 2017, zowel voor drinkwater apart als voor bovengemeentelijke en gemeentelijke sanering.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de parameters die wijzigen in de drie scenario's.

- Scenario A bekijkt een generieke verhoging van het vastrecht door een verhoging van de vaste bijdrage per wooneenheid met 20€ voor drinkwater (tot 70€) en 20€ voor sanering (tot 70€) en behoud van de korting per gedomicilieerde.
- Scenario B omvat de afschaffing van de korting per gedomicilieerde op het vastrecht, voor zowel drinkwater als sanering.
- Scenario C combineert scenario B met een verlaging van de grenzen voor toepassing van het comforttarief naar 20 m³ per wooneenheid en 20m³ per gedomicilieerde.

Tabel 7: Parameters in Referentie en 3 alternatieve scenario's

	Referentie	Scenario A	Scenario B	Scenario C
Vastrecht per wooneenheid				
- Drinkwater	50	70	50	50
- Sanering (1à	50	70	50	50
Korting op vastrecht, per gedomicilieerde				
- Drinkwater	10	10	0	0
- Sanering (1à	10	10	0	0
Comforttarief versus basistarief	x2	x 2	x 2	x 2
Grenzen comfortverbruik				
Per wooneenheid/gedomicilieerde	30/30	30/30	30/30	20/20

(1) met behoud verhouding van 1,5 tussen gemeentelijke en bovengemeentelijk vastrecht en korting

Alle scenario's behouden de verhouding comforttarief versus basistarief (een factor 2). Ook het sociale tarief (20%) wordt ongewijzigd behouden. Voor alle scenario's behouden we de verhouding van 1,5 tussen gemeentelijke en bovengemeentelijke vastrecht.

De scenario's beperken zich tot de elementen van de tariefstructuur die relevant zijn voor de huishoudens, in lijn met de focus van de studie en de vorige hoofdstukken. We behouden ongewijzigd de capaciteitsvergoeding uit 2017, op basis van de waterboeken.

4.2. IMPACT OP AANDEEL VASTRECHT EN VARIABLE TARIEVEN

Voor deze scenario's is dan verder doorerekend hoe hoog de variabele tarieven moeten zijn om dezelfde inkomsten voor de huishoudens als geheel te genereren, apart berekend voor drinkwater en per drinkwatermaatschappij; en voor bovengemeentelijke en gemeentelijke sanering op het niveau van Vlaanderen (alle gemeentes). We maken geen onderscheid tussen saneringsbijdrage en vergoeding, omdat voor beide dezelfde mechanismen gelden.

4.2.1. DRINKWATER

Voor drinkwater leiden alle scenario's tot een extra opbrengst uit het vastrecht en stijgt het aandeel van de vaste bijdrage van 20% naar 34 tot 35 %. De stijging met 20€ per abonnee/wooneenheid in scenario A is van eenzelfde grootte als de afschaffing van de korting in scenario's B.

Onderstaande tabel toont de resultaten voor de berekende variabele tarieven, voor het geheel van de sector. In scenario A en B daalt het basistarief en comforttarief met ongeveer 18%. In scenario C daalt het variabele tarief met 27%, maar stijgt het volume dat verrekend wordt aan het comforttarief.

Tabel 8: Berekende vaste en variabele tarieven voor de drinkwatercomponent in de verschillende scenario's, situatie 2017

Gemiddeld tarief saneringsbijdrage		Ref.	Scenario A	Scenario B	Scenario C
Opbrengst variabele saneringsbijdrage (€/m ³)(1)					
Basistarief		1,48	1,22	1,21	1,08
Comforttarief		2,97	2,44	2,42	2,17
Verschil met referentie %					
Vastrecht			69%	71%	71%
Variabel			-18%	-18%	-27%
Impact scenario's op		Ref.	Scenario A	Scenario B	Scenario C
Aandeel vastrecht in totale opbrengst		20%	34%	35%	35%
Aandeel abonnees met comfortverbruik (3)		20%	20%	20%	43%
Aandeel comfortverbruik in totaal verbruik(3)		16%	16%	16%	29%

(1) Tarief voor de abonnee die geen recht heeft op vrijstellingen. Berekend als tarief per m³ debiet; en exclusief sociale kortingen.

(3) Gemiddelde voor huishoudens met 0 tot en met 10 gedomicilieerden, gewogen naar aandeel subgroep in abonnees en in opbrengsten

4.2.2. SANERING

Voor sanering stijgen in alle scenario's de vaste opbrengsten met 69% tot 74%, en stijgt het aandeel van het vastrecht in de totale opbrengsten van 15% in de referentie tot 26%. In scenario's A en B dalen hierdoor de variabele tarieven met 12% tot 14%. In scenario C is deze daling groter (-22%) maar anderzijds is er bijna een verdubbeling van het aandeel van het verbruik dat verrekend wordt aan het comforttarief (van 16% naar 29%).

De stijging van het vastrecht is dus van eenzelfde orde van grootte als voor drinkwater. Omdat in vergelijking met drinkwater het aandeel van het vastrecht lager is en blijft, is de daling van de variabele tarieven beperkter voor sanering.

De indicatoren m.b.t.t. de aandelen van abonnees met comfortverbruik zijn gelijk voor drinkwater en sanering.

Tabel 9: Berekende vaste en variabele tarieven voor de saneringsbijdragen in de verschillende scenario's, situatie 2017

Gemiddeld tarief saneringsbijdrage		Ref.	Scenario A	Scenario B	Scenario C
Opbrengst variabele saneringsbijdrage (€/m ³)(1)					
Basistarief	Bovengemeentelijk	0,94	0,83	0,82	0,74
	Gemeentelijk	1,24	1,08	1,07	0,96
Comforttarief	Bovengemeentelijk	1,88	1,66	1,65	1,47
	Gemeentelijk	2,49	2,16	2,14	1,92
Verschil met referentie %					
Vastrecht	Bovengemeentelijk		+ 69%	+ 74%	+ 74%
	Gemeentelijk		+ 69%	+ 74%	+ 74%
Variabel	Bovengemeentelijk		- 12%	- 12%	- 22%
	Gemeentelijk		- 13%	- 14%	- 23%
Impact scenario's op		Ref.	Scenario A	Scenario B	Scenario C
Aandeel vastrecht in totale opbrengst		15%	26%	26%	26%
Aandeel abonnees met comfortverbruik (3)		20%	20%	20%	43%
Aandeel comfortverbruik in totaal verbruik(3)		16%	16%	16%	29%

(1) Opbrengst van het vastrecht, berekend als totale opbrengsten per wooneenheid minus minderopbrengsten voor kortingen per gedomicilieerde, sociale tarieven en ecologische vrijstellingen

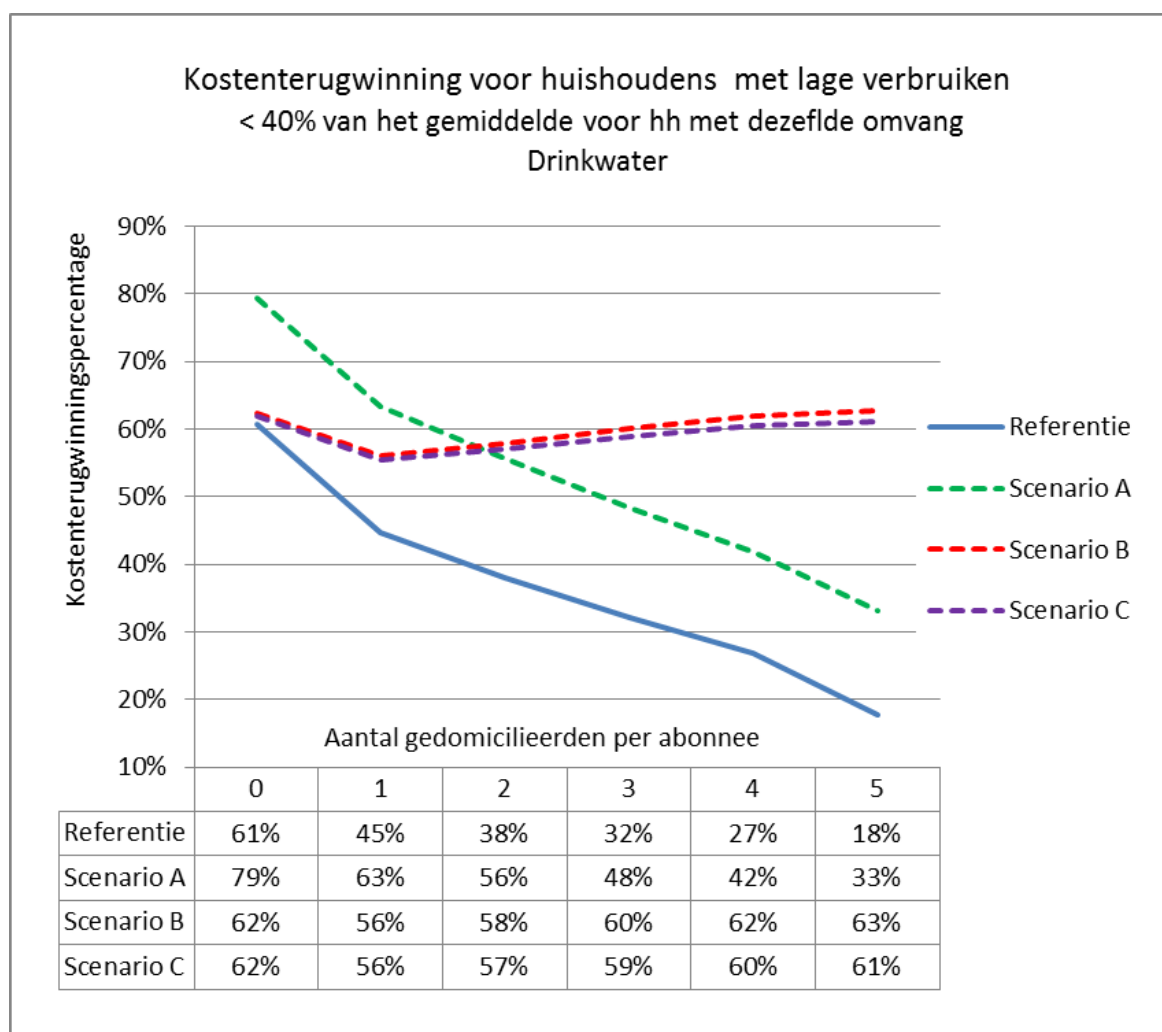
(2) Tarief voor de abonnee die geen recht heeft op vrijstellingen. Berekend als tarief per m³ debiet (rekening houdend met ecologische vrijstellingen) en exclusief sociale kortingen.

(3) Gemiddelde voor huishoudens met 0 tot en met 10 gedomicilieerden, gewogen naar aandeel subdoelgroep in abonnees en in opbrengsten

4.3. IMPACT OP KOSTENTERUGWINNING

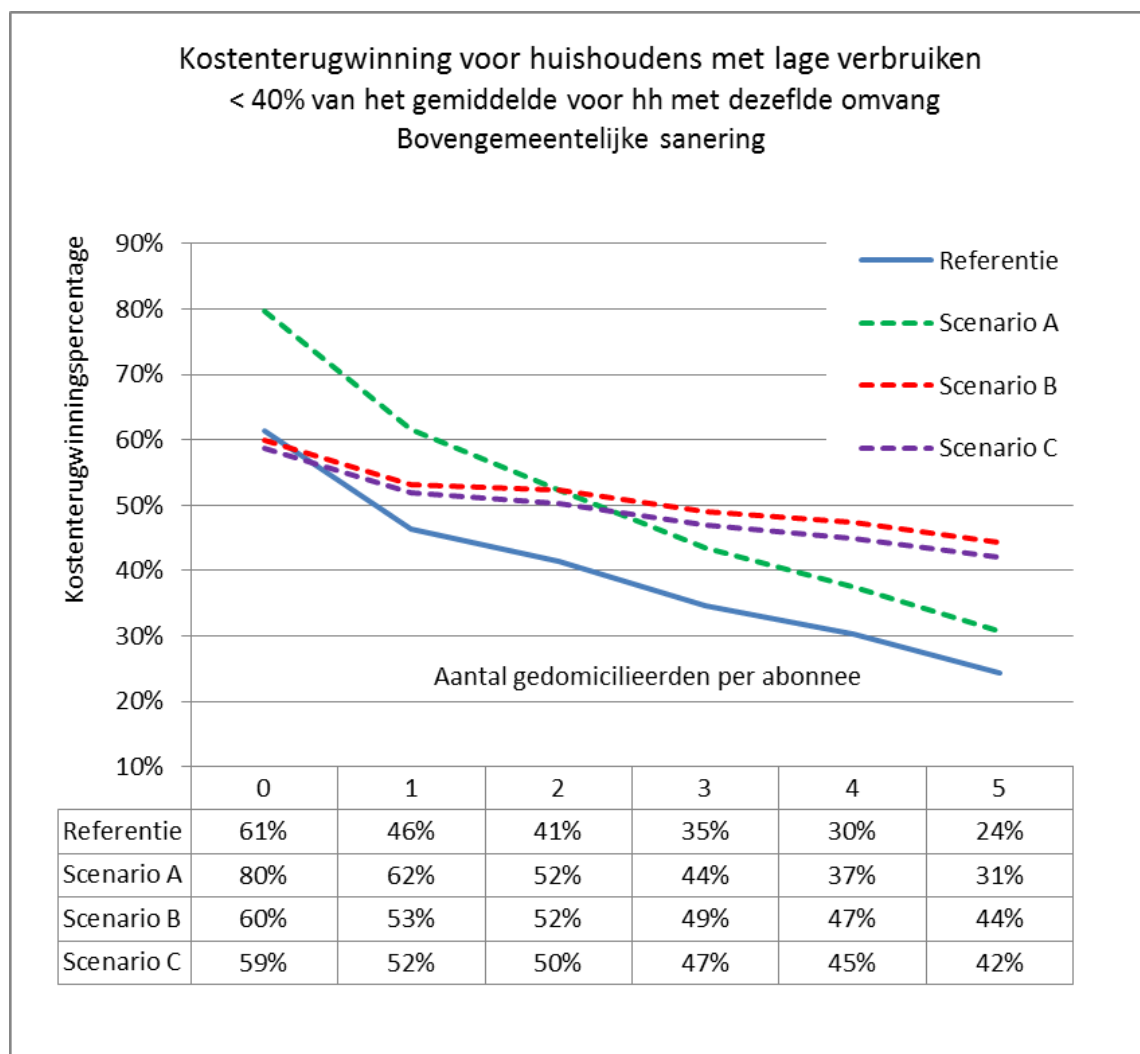
Door deze aanpassingen verhoogt gemiddeld genomen het vastrecht voor de huishoudens van 20% naar 34% voor drinkwater en van 15% naar 26% voor sanering. Voor huishoudens met gemiddelde verbruiken – rekening houdend met hun omvang – zijn de netto verschillen vrij beperkt. De stijging van het vastrecht wordt gecompenseerd door de daling van het variabele deel.

Voor huishoudens met sterk afwijkende verbruiken verbetert de kostenterugwinning. Voor de huishoudens met lage verbruiken is de kostenterugwinning laag in de referentie, en zij verhoogt in alle scenario's omdat zij nu meer vastrecht betalen. Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuren voor drinkwater en voor bovengemeentelijke sanering. In scenario A stijgt voor alle huishoudens met lage verbruiken de kostenterugwinning in dezelfde mate voor alle huishoudens, onafhankelijk van hun omvang. In scenario's B en C is er nauwelijks effect voor huishoudens zonder gedomicilieerden en is de stijging voor kleine huishoudens beperkt. Voor grote huishoudens; die omwille van de korting een heel lage kostenterugwinning hebben, is de stijging in verhouding het grootst.

Figuur 5: Effecten scenario's op kostenterugwinning drinkwater voor huishoudens met lage verbruiken in verhouding tot hun omvang.

Scenario B en C scoren hier dus beter dan scenario A, omdat ze door de afschaffing van de korting per gedomicilieerde de zeer lage kostenterugwinning bij de grotere huishoudens met lage verbruiken meer verhoogt, en zo de variatie in de kostenterugwinning voor deze subgroepen beperkt. Scenario A verlaagt weliswaar de variatie bij de huishoudens met gemiddelde verbruiken, maar deze verschillen zijn reeds kleiner.

Figuur 6: Effecten scenario's op kostenterugwinning bovengemeentelijke sanering voor huishoudens met lage verbruiken in verhouding tot hun omvang.

4.4. BESLUIT

De analyse toont dat het mogelijk is om via deze aanpassingen de tariefstructuur verder te verbeteren, teneinde de kostenterugwinning te verbeteren voor huishoudens met heel lage of heel hoge verbruiken. Een verhoging van de opbrengsten uit het vastrecht door afschaffing van de korting per gedomicilieerde scoort hierbij beter dan een verhoging van het vastrecht en behoud van de kortingen. Tevens is het mogelijk om via aanpassing van de comfortgrenzen meer huishoudens een financiële prikkel te geven voor waterbesparing, zonder dat dit leidt tot hogere bijdragen voor diegenen die nu reeds een zeer hoge kostenterugwinning kennen.

LITERATUURLIJST

De Nocker, L., Broekx, S., (2010). Studie voor het uitwerken van een methodologie voor de kostentoerekening van de publieke productie en levering van drinkwater. Studie uitgevoerd in opdracht van VMM, Reguleringsinstantie

De Nocker, L., Broekx, S., (2013), Verkenning naar optimale tariefstructuren voor integrale waterprijs in Vlaanderen, Studie voor Aquaflanders.

De Nocker, L., Broekx, S., (2017). Kostentoerekening van de publieke productie en levering van leidingwater. Studie uitgevoerd in opdracht van: Vlaamse Milieu Maatschappij, Afdeling Economisch Toezicht, Dienst WaterRegulator

VMM (2012), Kostentoerekening 2012, Opbrengsten en kosten voor productie en levering van leidingwater verdeeld over doelgroepen

VMM (2017), Vlaamse Milieumaatschappij (2017), Watermeter 2016-2017 - Drinkwaterproductie en -levering in cijfers

VMM (2018), Vlaamse Milieumaatschappij (2018), Kosten voor riolering - Rapportering 2016

BIJLAGE A: BEGRIPPENLIJST

Bovengemeentelijke saneringscomponent: deel van de integrale (leiding)waterfactuur voor de collectieve inzameling en zuivering van het afvalwater;

Bovengemeentelijke saneringsbijdrage: deel van de bovengemeentelijke saneringscomponent van de integrale (leiding)waterfactuur voor de collectieve inzameling en zuivering van het afvalwater afkomstig van het door de watermaatschappij geleverde water;

Bovengemeentelijke saneringsvergoeding: deel van de bovengemeentelijke saneringscomponent van de integrale (leiding)waterfactuur voor de collectieve inzameling en zuivering van het afvalwater afkomstig van de private waterwinning dat geloosd wordt op de saneringsinfrastructuur

Drinkwater: water geleverd door een watermaatschappij dat voldoet aan de eisen gesteld aan water bestemd voor menselijke consumptie en niet gesubsidieerd wordt als zijnde grijs water

Drinkwatercomponent: deel van de integrale (leiding)waterfactuur voor de productie en levering van het water . Deze component bestaat deels uit een jaarlijkse vaste vergoeding en deels uit een variabele vergoeding;

Gemeentelijk rioolbeheerder: de exploitant van het gemeentelijk afvalwatersaneringsnetwerk. Dit kan een gemeente, gemeentebedrijf, intercommunale of intergemeentelijk samenwerkingsverband, watermaatschappij of een door de gemeente na publieke bevraging aangestelde entiteit zijn;

Gemeentelijke saneringscomponent: deel van de integrale (leiding)waterfactuur voor de collectieve afvoer van het afvalwater of de individuele zuivering van het afvalwater;

Gemeentelijke saneringsbijdrage: deel van de gemeentelijke saneringscomponent van de integrale (leiding)waterfactuur voor de afvoer van het afvalwater afkomstig van het door de watermaatschappij geleverde water of voor de individuele zuivering van het afvalwater afkomstig van het door de watermaatschappij geleverde water in een door de gemeente, gemeentebedrijf, intercommunale of intergemeentelijk samenwerkingsverband, watermaatschappij of een door de gemeente na publieke bevraging aangestelde entiteit gebouwde of uitgebate individuele behandelingsinstallatie;

Gemeentelijke saneringsvergoeding: deel van de gemeentelijke saneringscomponent van de integrale (leiding)waterfactuur voor de afvoer van het afvalwater afkomstig van de private waterwinning of voor de individuele zuivering van het afvalwater afkomstig van de private waterwinning in een door de gemeente, gemeentebedrijf, intercommunale of intergemeentelijk samenwerkingsverband, watermaatschappij of een door de gemeente na publieke bevraging aangestelde entiteit gebouwde of uitgebate individuele behandelingsinstallatie;

Grootverbruikers: abonnees met een gefactureerd waterverbruik van 500 m³ of meer en titularissen van een private waterwinning met een nominaal pompvermogen van 5 m³/u of meer die een aangifte indienen ter vaststelling van de heffing op de waterverontreiniging. Het zijn meestal bedrijven of landbouwbedrijven;

Heffing: In dit rapport verwijst de term "heffing" naar de heffing op de waterverontreiniging, (zie https://www.vmm.be/water/heffingen/heffing_op_waterverontreiniging_historiek_TW.pdf/) Deze heffing is van toepassing voor de bedrijven - grootverbruikers en wordt deels verrekend via de bovengemeentelijke bijdrage in de integrale waterfactuur en deels via een restheffing.

Integrale waterfactuur: de verbruiks- of eindfactuur die een klant en abonnee ontvangt van zijn watermaatschappij; deze bevat een drinkwatercomponent, een bovengemeentelijke saneringscomponent en een gemeentelijke saneringscomponent

Kleinverbruikers: abonnees en titularissen van een private waterwinning die geen aangifte indienen ter vaststelling van de heffing op de waterverontreiniging. Dit zijn meestal gezinnen

Variabele vergoeding: variabel deel van de drinkwatercomponent van de integrale (leiding)waterfactuur. De variabele vergoeding is afhankelijk van het waterverbruik

Vaste vergoeding: vast deel van de drinkwatercomponent van de integrale (leiding)waterfactuur, ook wel het abonnementsgeld genoemd;

Tariefstructuur: de opbouw van de waterfactuur voor de verschillende componenten; zoals bijvoorbeeld in een vast en variabel deel; tariefblokken al dan niet afhankelijk van gezinsgrootte;

Watermaatschappij: de exploitant van een openbaar waterdistributienetwerk